तदुपभोगेन लुप्तचन्दनादीन्स्नानव्याजेन गोपयन्तीं सखीं प्रति नायिकायाः सोल्लुण्ठनोक्तिरियम् । मच्चेष्टया नायात इति मिथ्यावादिनि, हे दूति, बान्धवजनस्य मम

तं संभुज्यागतां दूतीं प्रति स्नानकार्यप्रकाशनमुखेन संभोगं प्रकाशयन्त्या विदग्धोत्तमनायिकाया उक्तिरियम् । अयि मिथ्यावादिनि, मया गत्वा बहुधा प्रसादितोऽपि नायात इति मिथ्याभाषणशीले, बान्धवजनस्य मद्रूपस्य अज्ञातः स्वार्थसाधनतत्परतया अनाकलितोऽगणितः पीडाया वियोगानलसंभूताया आगम आगमनं यया तथाभूते । हे दूति, न तु सखि । प्रतारणकर्तृत्वाद्दूतीपदेन मिथ्याभाषणशीलत्वयोग्यता व्यज्यते । त्वम् इतो मत्सकाशाद् वापीं स्नातुं स्नानार्थं गतासि तस्य बहुधा कृतापराधस्य अत एवाधमस्य परवेदनानभिज्ञतया दुःखप्रयोजककर्मशीलस्य अन्तिकं समीपं न पुनरिति 'गतासि' इत्यनुषज्यते । पुनरेवार्थे । नैव गतासीत्यर्थः । उक्तार्थे साधकमाह—निःशेषेत्यादि । तवेत्यस्य स्तनतटादिभिः सर्वैरन्वयः । यतस्तव स्तनयोस्तटं प्रान्तसमदेशो निःशेषं यथा स्यात्तथा च्युतं स्खलितं चन्दनं यस्मात्तथाभूतम् । न तूरःस्थलम्, नापि संध्यादिरूपनिम्नोन्नतभागोऽपि । वापीगतबहलयुवजनत्रपापारवश्यादंसद्वयं लग्नास्वस्तिकीकृतभुजलतायुगलेन तटस्यैवोन्नततया मुहुर्मुहुः परामर्शात् । अत एव च्युतमित्युक्तम्, न तु च्यावितं क्षालितं वेति । युवजनसंमर्देन तत्राप्यनवकाशात् । व्यङ्ग्यपक्षे तु—तट एव मर्दनाधिक्यात्संध्यादौ नायककरपरामर्शायोगाच्च तटमेव तथाभूतमिति व्यक्तमेव । एवमधरोऽधरोष्ठो निःशेषं यथा स्यात्तथा मृष्टो न त्वीषन्मृष्टः रागः ताम्बूलरक्तिमा यस्य तथाभूतः । उत्तानत्वेन बहलजलसंबन्धात् । न तूत्तरोष्ठः । न्युब्जतया तत्संबन्धमान्द्यात् । व्यङ्ग्यपक्षे तु—अधरोष्ठ एव कामशास्त्रे चुम्बनविधेः उत्तरोष्ठे चुम्बननिषेधाच्च तत्रैव तत्कृतं तथात्वम् । किंच, नेत्रे लोचने दूरं प्रान्तभागे एव अनञ्जने अञ्जनरहिते । स्नानकाले नयनयोर्मुद्रणान्मध्ये जलसंबन्धाभावात् । व्यङ्ग्यपक्षे तु—प्रान्त एव चुम्बनविधेर्मध्ये तन्निषेधाच्च तत्रैवाञ्जनत्वम् । तथा इयं दृश्यमाना तव तनुः शरीरं तन्वी कृशा । स्नानजन्यशीतवशात् । अत एव पुलकिता पुलका रोमोद्गमाः संजाता यस्यास्तथाभूता । व्यङ्ग्यपक्षे तु—कार्श्यं सुरतश्रमात्, पुलकश्च तत्रानुभूताद्भुतरससस्मरणात्, । एवं विदग्धाया गूढतात्पर्यवाचोयुक्त्या साधारणेष्वेतेषु वाक्यार्थेष्ववगतेषु विदग्धोत्तमनायिकात्वदुःशीलत्वादिरूपवक्तृबोद्धव्यवैशिष्ट्यबलादधमपदार्थो दुःखप्रयोजककर्मशीलत्वरूपः साधारणो वाच्यतादशायां तादृशकर्मान्तरशीलत्वरूपेणावस्थितो व्यञ्जनया दूतीसंभोगरूपतादृशकर्मशीलत्वाकारेण पर्यवस्यति । अत एव झटिति व्यङ्ग्यबोधकत्वादधमपदस्य प्राधान्यम् । वक्तृबोद्धव्यवैशिष्ट्यबलेन विशेषाकारेण पर्यवसाने विलम्बाभावात् । चन्दनच्यवनादीनां तु स्नानकार्यतया निबद्धानां योग्यतया संभोगाङ्गभूताश्लेषचुम्बनादिकार्यताप्रतिसंधाने सति तद्व्यञ्जनद्वारा संभोगगमकत्वमिति विशेषः । अत्र च त्वय्यकृतशायां यद्बान्धवबुद्ध्या विश्वसिमि यच्च तत्रैवंविधे दृढमनुरक्तासि तद्युक्तमेव ममैवंविधविविधवञ्चनाजनितपरितापपात्रत्वमितीर्ष्याहेतुकविप्रलम्भसंचारिनिर्वेदध्वनिः । तदनुगुणश्च दूतीसंभोगः । चन्दनच्यवनादीनां च वाच्यानां व्यङ्ग्यानां च परिरम्भचुम्बनाद्यनुभावानां संभोगोत्कर्षद्वारेणेर्ष्योत्तेजकानां निर्वेदोत्कर्षत्वमिति संक्षेपः ।